

საკითხები „ქართველური ენათმეცნიერების“ სამაგისტრო პროგრამაზე მისაღები სასპეციალიზაციო გამოცდისათვის

სამაგისტრო პროგრამა სტუდენტებს სთავაზობს 3 მოდულს:

- I მოდული, ძველი და ახალი ქართული სალიტერატურო ენა.
- II მოდული, ქართველური ენები და დიალექტები.
- III მოდული, ქართული ენის პრაგმატიკა.

გამოცდის ფორმატი:

სასპეციალიზაციო წერითი გამოცდა ჩატარდება ქართულ ენაში. საკითხები საერთოა ყველა მოდულისათვის.

სამაგისტრო პროგრამაზე შესვლის მსურველებს მიეცემათ 5 საკითხი, 4 თეორიული და 1 პრაქტიკული – წინადადების მორფოლოგიურ-სინტაქსური გარჩევა; თითოეულ საკითხი შეფასდება მაქსიმუმ 20 ქულით. შეფასებისას ყურადღება მიექცევა: მასალის ცოდნას, ანალიზის უნარს.

საგამოცდო საკითხები

1. ქართველური ენების ადგილი მსოფლიოს ენათა სისტემაში (გენეალოგიურ და მორფოლოგიურ კლასიფიკაციაში)
2. ქართული სამწერლობო ენის წარმოშობისა და განვითარების გზა. ქართულის ენა – საერთო სახალხო და სალიტერატურო ენა ქართველური ტომებისათვის („ქართლად ფრიადი ქუეყანად აღერაცხების“)
3. ქართული დამწერლობის წარმოშობის საკითხი და თეორიები. ქართული ანბანის განვითარების საფეხურები.
4. უძველესი ქართული წერილობითი ძეგლები. წარწერები და ხელნაწერები, მათი დათარიღება და მნიშვნელობა ქართული სალიტერატურო ენის ისტორიისათვის.

ფონეტიკა და ფონოლოგია

5. ქართული სალიტერატურო ენის ფონემატური სტრუქტურა და მასში მომხდარი ცვლილებები: ხმარებიდან გამოსული ასოები; გვიან გაჩენილი გრაფემები და მათი ფუნქციები; თანამედროვე ქართული ენის ხმოვანთა სისტემა, თანხმოვანთა სისტემა; თანხმოვანთა ჯგუფები წარმოთქმის ადგილისა და რაგვარობის მიხედვით; მარცვალი, ძირითადი ფონეტიკური მოვლენები: ასიმილაცია, დისიმილაცია, სუბსტიტუცია, აფრიკატიზაცია, რედუქცია, მეტათეზისი; მახვილი.

ლექსიკა და ფრაზეოლოგია

6. ენის ლექსიკური ფონდი; ძირეული და წარმოქმნილი სიტყვები; აფიქსური სიტყვაწარმოება; კომპოზიცია; კომპოზიტთა მართლწერა; სიტყვის მნიშვნელობის ცვლა ისტორიულად; ლექსიკის სემანტიკური მიმართებები: სინონიმია და ანტონიმია; პოლისემია და ომონიმია; ნასესხები მასალა ლექსიკურ ფონდში; სესხება და კალკირება.

მორფოლოგია

7. მეტყველების ნაწილთა კლასიფიკაციის საფუძველი; არსებითი სახელი და მისი ჯგუფები შინაარსის მიხედვით; არსებითი სახელის ბრუნება: ბრუნვათა რაოდენობისა და რიგისათვის ქართულში; ბრუნების ტიპებად (სახეებად) დაყოფის კრიტერიუმები ქართულში. სახელის ფუძის კუმშვა და კვეცა; ისტორიულად განსხვავებული ორი მორფოლოგიური ტიპი ქართულ ბრუნვათა სისტემაში. თავისებური ფორმაწარმოების სახელები; სახელის რიცხვის წარმოება; ბრუნვის ნიშნები ძველსა და ახალ ქართულში, საკუთარ სახელთა ბრუნების თავისებურებანი ძველსა და ახალ ქართულში. თანდებული ძველსა და ახალ ქართულში და ლოკალური ბრუნვების საკითხი თანამედროვე

ქართულის ბრუნვათა სისტემაში. შერწყმული და ცალკე მდგომი თანდებულები. ორგვარი მრავლობითი და მათი გამოყენება ძველსა და ახალ ქართულში; რიცხვის ნიშანთა გენეზისის საკითხი.

8. ზედსართავი სახელი და მისი ჯგუფები; ხარისხის წარმოება; ზედსართავი სახელის ბრუნვა დამოუკიდებლად და არსებით სახელთან ერთად ძველსა და ახალ ქართულში; რიცხვითი სახელი; მისი წარმოებისა და მართლწერის თავისებურებები; ნაცვალსახელი; ნაცვალსახელთა ჯგუფები; ნაცვალსახელთა ფორმაწარმოებისა და მართლწერის თავისებურებები. პირისა და ჩვენებით ნაცვალსახელთა ფუძის აგებულებისა და ბრუნვის ნიშნების გენეზისის საკითხი ქართულში.
9. ზმნა: სტატიკა და დინამიკა: მოქმედებისა და მდგომარეობის სემანტიკა და ფორმა ქართულ ზმნაში; პირისა და რიცხვის გამოხატვის სისტემა ზმნაში; პირიანობა და ვალენტობა; ზმნის პირთა ინვერსიის საკითხი III სერიის ფორმებში დიაქრონიული და სინქრონიული თვალსაზრისით.
10. დროის გამოხატვა ზმნაში; დროის სამწევრა სისტემის ჩამოყალიბება და დროისა და კილოს ურთიერთმიმართების საკითხი ისტორიული თვალსაზრისით: მომავალი დროის გამოხატვა ძველსა და ახალ ქართულში. დრო-კილოთა ჯგუფები ქართული ზმნის უღლების სისტემაში. ზმნისწინი: ზმნისწინთა ფუნქციები, ზმნისწინთა მართლწერა; ასპექტი, მისი ადგილი ზმნურ კატეგორიათა შორის; მწკრივი, როგორც კომპლექსური კატეგორია; ზმნურ ფორმათა სერიებად და მწკრივებად დაყოფის მორფოლოგიური, მორფოფონოლოგიური და სინტაქსური საფუძვლები. მწკრივები და სერიები ძველსა და ახალ ქართულში. ხმარებიდან გამოსული მწკრივები და მათი ფორმოზრივი და ფუნქციური ანალიზი (აწმყოს ხოლმეობითი, I ბრძანებითი, II ბრძანებითი, II ხოლმეობითი, III ხოლმეობითი). I სერიის მწკრივთა წარმოებასთან დაკავშირებული საკითხები ძველ ქართულში (ცალკეულ მწკრივთა ფორმოზრივი და ფუნქციური ანალიზი; -ოდ სავრცობიან ზმნათა უღლება I სერიაში; -ავ და -აშ თემისნიშნიან ზმნათა უღლება I სერიაში). III სერიის მწკრივთა წარმოება გარდამავალ და გარდაუვალ ზმნებში.
11. ქართული ზმნის გარდამავლობის საკითხი. გარდამავლობის განსაზღვრის კრიტერიუმები. უღლებისა და წარმოქმნის კატეგორიები.
12. გვარის კატეგორია. მისი განსაზღვრების პრობლემა გრამატიკულ ლიტერატურაში. კონვერსია და გვარი. გვარი და გარდამავლობა. მოქმედებითი გვარის სტრუქტურა და კონსტრუქცია. ვნებითი გვარის ფორმათა სტრუქტურა და კონსტრუქცია. საშუალო გვარის გამოყოფის კრიტერიუმები: „მედიოაქტივი“ და „მედიოპასივი“. ქართული ზმნის უღლებადი ფორმების „გვარის“ კატეგორიის მიხედვით კლასიფიკაციის პრინციპების ნაკლი.
13. პირთა მიმართებისა და „ქცევის“ (ვერსიის) კატეგორიის საკითხი ქართულ გრამატიკულ ლიტერატურაში.
14. „კონტაქტის“ კატეგორია. პირველადი და მეორადი კაუზატივები.
15. ქართული ზმნის უღლებადი ფორმების კლასიფიკაციის პრინციპები. უღლების ტიპები ა. შანიძის მიხედვით.

სინტაქსი

16. სინტაქსი, როგორც გრამატიკის დარგი, მისი საგანი. სიტყვათა სინტაქსური შეკავშირება. სინტაგმის ცნება. სიტყვათა სინტაქსური კავშირის სახეები: შეთანხმება, მართვა, მირთვა. სუბორდინაციისა და კოორდინაციის თეორია (არნ. ჩიქობავა). შესიტყვების სტრუქტურა-მექანიზმი ძველსა და ახალ ქართულში.
17. წინადადება, როგორც სინტაქსური ერთეული, მისი განსაზღვრა, წინადადების ტიპები მოდალობის მიხედვით; მოდალობის გამოხატვის საშუალებანი; წინადადების ტიპები აგებულების მიხედვით: მარტივი, შერწყმული და რთული წინადადება; წინადადების მთავარი წევრები; წინადადების მეორეხარისხოვანი წევრები; მარტივი წინადადების სახეები; შერწყმული წინადადების ტიპები; განკერძოებული სიტყვები და გამოთქმები.
18. რთული წინადადება და მისი ორი ქვესახეობა; რთული თანწყობილი წინადადება; რთული ქვეწყობილი წინადადება და მისი სახეები; დამოკიდებულ წინადადებათა კლასიფიკაცია სამი ნიშნის მიხედვით; დამოკიდებულ წინადადებათა ამოცნობის ხერხები.
19. კავშირთა (წევრ-კავშირთა) და საკორელაციო სიტყვათა ურთიერთმიმართება; შერეული სახის რთული წინადადებები; სხვათა სიტყვა: პირდაპირი და ირიბი ნათქვამი; სხვათა სიტყვის ნაწილაკები და მათი გამოყენების წესები.

ლიტერატურა:

1. თანამედროვე ქართული ენის მორფოლოგია, სალიტერატურო ენა, გ. გოგოლაშვილის საერთო რედაქციით, თბ., 2011
2. ა. შანიძე, ქართული ენის გრამატიკის საფუძვლები, თბ., 1973 // ა. შანიძე, თხზულებანი, ტ. II, თბ., 1980
3. ა. შანიძე, ძველი ქართული ენის გრამატიკა, თბ., 1976
4. არნ. ჩიქობავა, ენათმეცნიერების შესავალი, თბ., 1952
5. არნ. ჩიქობავა, მარტივი წინადადების პრობლემა ქართულში, თბ., 1968
6. არნ. ჩიქობავა, ქართული ენის ზოგადი დახასიათება, ქეგლ, ტ. I, თბ., 1950 // თბ., 1998
7. გ. ახვლედიანი, ზოგადი ფონეტიკის საფუძვლები, თბ., 1999
8. კ. დანელია, ზ. სარჯველაძე, ქართული პალეოგრაფია, თბ., 1997
9. ზ. სარჯველაძე, ქართული სალიტერატურო ენის ისტორიის შესავალი, 1984
10. ზ. სარჯველაძე, ძვ. ქართული ენა, თბ., 2004
11. ივ. ქავთარაძე, ზმნის ძირითადი კატეგორიების ისტორიისათვის ქართულში, თბ., 1954
12. ივ. იმნაიშვილი, სახელთა ბრუნება და ბრუნვათა ფუნქციები ძველ ქართულში, თბ., 1957
13. ივ. იმნაიშვილი, ვ. იმნაიშვილი, ზმნა ძველ ქართულში, ნაწ. I-II, მაინის ფრანკფურტი, 1996
14. ზ. ჭუმბურიძე, მყოფადი ქართველურ ენებში, თბ., 1986
15. ბ. ჯორბენაძე, ქართული დიალექტოლოგია, I, თბ., 1989
16. ბ. ჯორბენაძე, ზმნის გვარის ფორმათა წარმოებისა და ფუნქციის საკითხები ქართულში, თბ., 1975
17. დ. მელიქიშვილი, ქართული ზმნის უღლების სისტემა, თბ., 2001
18. მ. სუხიშვილი, სტატიკური ზმნები ქართულში, თბ., 1976
19. ლ. კვაჭაძე, თანამედროვე ქართული სინტაქსი, თბ., 1977
20. რ. ქურდაძე, ხმოვანმონაცვლე ზმნები თანამედროვე ქართულში, თბ., 2005
21. თანამედროვე ქართული სალიტერატურო ენის ნორმები, I, თბ., 1986
22. კრებული "სახელის ბრუნების ისტორიისათვის ქართველურ ენებში", ტ. I, ვ. თოფურიას რედ., თბ. 1986.

კონსულტაციისთვის შეგიძლიათ მიმართოთ პროგრამის ხელმძღვანელებს: პროფ. რამაზ ქურდაძესა და პროფ. დარეჯან თვალთვაძეს, მესამე მოდულის ხელმძღვანელს ასოც. პროფ. სალომე ომიადეს

ელ-ფოსტა: ramaz.kurdadze@tsu.ge darejan.tvaltvadze@tsu.ge salome.omiadze@tsu.ge